

Seminarium Platformy Edukacyjnej EZA

nt. roli związków zawodowych w łagodzeniu skutków niżu demograficznego

W dniach 30 września – 2 października 2016 roku odbyło się w Gdańsku, w historycznej Sali BHP, miejscu podpisania Porozumień Sierpniowych z 1980 roku, seminarium międzynarodowe Grupy Roboczej Platformy Edukacyjnej EZA pod tytułem „Analiza skutków niżu demograficznego w oświacie. Zdefiniowanie wyzwań stojących przed partnerami społecznymi”. W spotkaniu wzięły udział 34 osoby z 10 krajów należących do Unii Europejskiej: Polski, Niemiec, Holandii, Hiszpanii, Węgier, Portugalii, Bułgarii, Słowacji, Austrii i Litwy.

Celem seminarium było przeanalizowanie skutków niżu demograficznego w oświacie, zdefiniowanie wyzwań stojących przed partnerami społecznymi w tym zakresie, a także określenie działań mogących złagodzić skutki tego zjawiska w przyszłości. Starzenie się społeczeństwa na skutek wydłużenia długości życia oraz spadek liczby urodzeń powodowany niestabilnością na rynku pracy oraz niskim poziomem wynagrodzeń młodych ludzi jest zjawiskiem powszechnym w Europie i w dłuższej perspektywie nieuniknionym. Główny Urząd Statystyczny w Polsce szacuje, że w 2050 roku liczba urodzeń żywych będzie niższa rocznie o ponad 100 tys. niż obecnie i nawet pozytywne wahania liczby nowych urodzeń możliwe do wystąpienia do roku 2020 nie odwrócą ogólnego trendu spadku liczby ludności w Polsce. Konsekwencje mniejszej ilości dzieci i młodzieży w szczególności odczuwa sektor oświatowy, który boryka się z brakiem miejsc pracy dla młodych nauczycieli i obawą o zwolnienia na skutek zamykania placówek oświatowych, w szczególności na wsi. Uczestnicy seminarium przedstawili sytuację demograficzną w swoich krajach i podjęli próbę odpowiedzi na pytanie jaka jest rola związków zawodowych w łagodzeniu skutków niżu demograficznego.

Cześć wykładową rozpoczęli przedstawiciele Portugalii ze Stowarzyszenia na rzecz Edukacji Badań i Rozwoju Społecznego Pracowników FIDESTRA – Maria Reina Martin i Isais Afonso, którzy opowiedzieli o sytuacji demograficznej w Portugalii i przybliżyli uczestnikom projekty komunikacyjne, oparte na mediach, wspierające proces edukacji dla włączenia do rynku pracy w kontekście zjawiska migracji obywateli

W swojej prezentacji nt.: „Analiza skutków niżu demograficznego w oświacie. Zdefiniowanie wyzwań stojących przed partnerami społecznymi” przedstawicielka Ministerstwa Edukacji i Nauki z Bułgarii Stela Mitsova wskazała na negatywne trendy demograficzne występujące w Bułgarii od co najmniej 5 lat i dotyczące: ujemnego przyrostu naturalnego, starzenia się społeczeństwa oraz migracji zewnętrznej i wewnętrznej ze wsi do miast co prowadzi do zaburzenia równowagi finansów publicznych, pogłębienia różnic pomiędzy regionami kraju, wyludnienia niektórych regionów, a także niższego poziomu kwalifikacji pracowników i co za tym idzie trudnej ścieżki na rynek pracy.

Niż demograficzny skutkuje zamykaniem placówek edukacyjnych, łączeniem klas i obniżeniem warunków uczenia. Rośnie liczba młodzieży przedwcześnie kończąca edukację i liczba tzw. NEET's, spada atrakcyjność szkolnictwa zawodowego i wskaźnik udziału dorosłych w edukacji ustawicznej. Jak się okazuje większość z opisanych wyżej konsekwencji niżu demograficznego występuje także w innych krajach UE.

Bardzo interesujący referat wygłosiła Pani prof. dr hab. Irena Kotowska z Instytutu Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, która przedstawiła prognozy statystyczne potwierdzające nieuchronność spadku liczby ludności w Polsce. Wskazała także na przyczyny mające wpływ na taki stan rzeczy tj. opóźnianie tworzenia związków i rodzenia

pierwszego dziecka, spadek płodności, deinstytucjonalizacja i destabilizacja rodziny oraz migracje członków rodziny. Do tego dochodzi zmiana ekonomicznego modelu rodziny, niestabilność zatrudnienia, segmentacja na rynku pracy, wydłużanie życia ludzkiego i konieczność uczenia się przez całe życie. Te wszystkie czynniki zdaniem Pani Profesor przyczyniają się do spadku liczby urodzeń i w konsekwencji powodują problemy także w sektorze edukacji. Jako przykład rozwiązań takiego stanu rzeczy podaje zwiększenie inwestycji w jakość usług edukacyjnych i umożliwienie godzenia życia zawodowego i rodzinnego, co odgrywa istotną rolę w zmniejszaniu nierówności społecznych, mających źródło w zróżnicowanej sytuacji rodzin. Pani Profesor podkreśliła znaczenie polityki inwestycji społecznych, która jest uznawana za właściwy sposób zmniejszania nierówności społecznych jak i wspierania wzrostu zatrudnienia i przedłużania życia zawodowego oraz odnowy demograficznej, podając jako przykład oficjalny komunikat KE o nowym podejściu do polityki społecznej – Social Investment Package (SIP) z 20.02.2013 roku.

Następnie te teoretyczne rozważania świata nauki skonfrontowała z praktyką Monika Kończyk – Pomorski Kurator Oświaty, która przedstawiła prezentację dotyczącą wyzwań edukacyjnych w kontekście danych demograficznych w województwie pomorskim. W najbliższych latach na tym obszarze obserwować będziemy spadek liczby dzieci w przedszkolach i szkołach średnich, ale nie będzie on duży, a w szkołach podstawowych utrzyma się na podobnym poziomie co dotychczas. Należy jednak podkreślić, że skala tego spadku nie jest tożsama z resztą kraju. W dalszej części swojej prezentacji przybliżyła uczestnikom obecnie prowadzoną reformę edukacji wraz z jej założeniami dot: zmniejszenia liczebności klas i szkół, zmiany tzw. siatki godzin i podstawy programowej czy obowiązkowego dokształcania nauczycieli. Wskazała także na konieczność

kształtowania długoletniej perspektywy edukacyjnej przez samorządy i dyrektorów placówek, a związki zawodowe wskazała jako podmioty, które powinny tego dopilnować.

Ostatnią prezentację w części wykładowej przedstawił reprezentant DGB – Hans Ulrich Nordhaus, który przedstawił dane i wyzwania systemu edukacyjnego oraz wyzwania partnerów społecznych w Niemczech. Rozwiązaniem problemów rynku pracy wg. prelegenta jest kontynuowanie i rozwijanie Paktu na rzecz Szkoleń, który obecnie zapewnia ok. 500 tys. miejsc praktyk dla uczniów szkół i ok. 20 tys. szkoleń w firmach, co niesie za sobą szereg korzyści zarówno dla pracownika jak i pracodawcy. Bardzo ważne z punktu widzenia związków zawodowych jest dążenie do zawierania układów zbiorowych pracy, podając przykład niemieckiej branży chemicznej, gdzie w ramach takiego dokumentu

opracowuje się: analizę wiekową i kwalifikacji, ścieżkę kształcenia ustawicznego oraz ustala narzędzia ochronne w trakcie przechodzenia między etapami edukacji, zatrudnienia i emerytury. Ponadto UZP zawierają takie instrumenty jak: długoterminowe rachunki, częściowa renta czy emerytura, które finansowane są ze specjalnego Funduszu Demografii. Na ten fundusz pracodawcy wpłacają 300 euro za każdą zatrudnioną osobę. Partnerzy społeczni w Niemczech podejmują także szereg inicjatyw finansowanych z EFS na rzecz szkoleń i podnoszenia kwalifikacji poprzez specjalne porozumienia branżowe partnerów społecznych określające cele, obszary i potrzeby kwalifikacji.

Uczestnicy seminarium uznali, że w celu rozwiązania tych problemów konieczne jest aktywne włączenie się partnerów społecznych w wyrównywanie szans na poziomie lokalnym, udział w kształtowaniu programów edukacyjnych, a także bliską współpracę związków zawodowych, pracodawców i samorządów lokalnych. Dodatkowo istotne jest wzmacnianie roli nauczycieli i dyrektorów, umożliwienie im stałej nauki przez całe życie oraz możliwości awansu, a także promowanie poradnictwa zawodowego, kompetencji społecznych oraz ewaluacja nauczania.

Podsumowania seminarium dokonał Józef Mozolewski Zastępca Przewodniczącego EZA, podkreślając współodpowiedzialność związków zawodowych przy ustalaniu programów kształcenia, dokonywaniu reform i tworzenia ram prawnych oraz przytaczając słowa św. Jana Pawła II o potrzebie i godności pracy. Wskazał także, że największym problemem w Polsce i Europie jest obecnie brak stabilności zatrudnienia i niskie wynagrodzenia przez co wiele młodych ludzi nie decyduje się zakładanie rodzin. Problemy z dostępem do ochrony zdrowia, opieką dla dzieci do lat 3 czy edukacji przedszkolnej także stanowią istotny czynnik spadku dzietności. W tym kontekście wyraził zadowolenie z prowadzonej przez Rząd polityki prorodzinnej, wskazując jednocześnie na potrzebę kolejnych impulsów demograficznych, gdyż po 2020 roku niż demograficzny będzie stałą tendencją w Polsce.

